

Motion till riksdagen 2018/19:2865

av **Tomas Tobé m.fl. (M)**

Våld i nära relationer och hedersrelaterad brottslighet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa straff för grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kontaktförbud med fotboja ska användas i fler fall och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en ny sekretessbrytande regel ska införas för att fler fall av våld i nära relationer ska förebyggas och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en särskild brottsrubricering för hedersbrott med grov fridskränkning som förebild och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera stämpling, förberedelse eller försök till vilseledande till tvångsäktenskapsresa och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera de s.k. moralpoliserna genom ett särskilt brott, olaga frihetsbegränsning, som förbjuder tvång och otillbörliga påtryckningar som syftar till att upprätthålla heder, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en kartläggning av förekomsten av moralpoliser som begränsar människors frihet genom påtryckningar och tvång att följa informella regler, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa moralpolisernas tillträde till allmänna platser genom en möjlighet att meddela tillträdesförbud för personer som skapar otrygghet och begränsar andra personers rörelsefrihet i hederns namn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunskapen inom rättsväsendet om hedersrelaterat våld och förtryck bör förbättras samt att specialiserade poliser och åklagare ska finnas för att stödja hanteringen av hedersbrott och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra lagen så att polisen kan omhänderta unga i en hederskontext för att skydda dem eller för att säkerställa att den fortsatta utredningen inte försvåras och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska finnas möjlighet för polisen att skjuta upp eller låta bli att underrätta vårdnadshavare om att ett förhör med ett barn ägt rum om det är till men för barnet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att polisen ska kunna höra barn som är under 15 år som vittnen även utan vårdnadshavares godkännande i vissa fall och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa möjligheterna att verka proaktivt mot anhöriga till den som löper risk att giftas bort mot sin vilja, t.ex. genom föreläggande eller förbud av domstol, och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återkalla och omhänderta pass eller förhindra att pass utfärdas då det finns risk att ett barn giftas bort mot sin vilja, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterad brottslighet är ett uttryck för den mest extrema formen av kvinnoförtryck. Den största delen av mäns våld mot kvinnor begås av någon som kvinnan har eller har haft en relation till. Det handlar om allvarlig brottslighet och våldet är ett omfattande samhällsproblem. Kvinnors utsatthet för sexualbrott har ökat kraftigt de senaste åren. Andelen våldtäkter som klaras upp har minskat. En av tre kvinnor känner sig otrygga utomhus i sitt eget bostadsområde om kvällen. I genomsnitt dödas 13 kvinnor per år av en man de har eller har haft en relation till. Enligt Socialstyrelsen uppskattas runt 6 000 vuxna och barn vistas i skyddat boende någon gång under ett år. Ungefär 3 000 av dem är barn. Under 2017 anmäldes cirka 12 000 misshandelsbrott där förövaren hade en nära relation med offret. Samma år anmäldes cirka 3 500 fall av grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning. Mörkertalen är vidare stora. Av de som utsätts för brott i nära relation polisanmäler endast ett fåtal – cirka 4 procent enligt en underökning Brå gjorde 2012.

Det behövs krafttag för att öka kvinnors trygghet och säkerställa att polisen utreder alla brott där kvinnor utsätts för våld och hot. Det behövs förmåga och kapacitet att utreda och klara upp fler brott och skydda fler utsatta kvinnor. Moderaterna har förslagit att Polismyndigheten förstärks med 10 000 fler medarbetare och att ytterligare resurser tillförs hela rättsväsendet. Men ytterligare åtgärder krävs för att skydda brottsoffren och lagföra förövarna.

Skärpta straff för grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning

Bestämmelserna om grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning tar sikte på upprepade kränkningar som begås i en nära relation. Det kan till exempel handla om

misshandel, olaga hot, olaga tvång, sexuellt eller annat ofredande samt sexuellt utnyttjande. Idag är straffskalan för brotten fängelse nio månader till fängelse sex år. För att bättre fånga upp allvaret i mer systematiska kränkningar i en relation vill vi skärpa straffskalan så att en grov kvinnofridskränkning eller grov fridskränkning leder till fängelse mellan ett år och fängelse tio år.

Häktning ska vara obligatoriskt i fler fall än idag

Idag är häktning obligatoriskt för brott som kan leda till minst två års fängelse. Den gränsen bör sänkas till fängelse ett år. Denna förändring skulle, tillsammans med den straffskärpning som föreslås, innebära att personer som är misstänkta på sannolika skäl för grov kvinnofridskränkning i regel skulle häktas. Obligatorisk häktning för personer misstänkta för grov kvinnofridskränkning innebär ett starkare skydd för brottsoffret genom att en våldsam man frihetsberövas och hålls borta från hemmet i direkt anslutning till brottet. Det gör att våldsutövare snabbt kan frihetsberövas och de utsatta skyddas.

Utvisning av utländska våldsutövare

Fler våldsutövare ska utvisas efter avtjänat straff. Nuvarande lagstiftning kräver att gärningsmannen döms till minst ett års fängelse för att utvisning på grund av brott ska komma ifråga. Skärpta straff för grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning skulle med dagens regler innebära att det blir lättare att utvisa de som begår de här brotten. Idag utvisas 7 procent av samtliga utländska medborgare som döms för grov kvinnofridskränkning och som är folkbokförda i Sverige. För utländska medborgare som inte är folkbokförda i Sverige är motsvarande siffra 38 procent. Därutöver vill Moderaterna att gränsen på ett års fängelse ska sänkas så att brott med ett straffvärde på mer än sex månaders fängelse kan leda till utvisning. En sådan förändring skulle innebära att fler fall av kvinnovåld skulle leda till utvisning.

Kontaktförbud med fotboja ska användas i fler fall

För att ett kontaktförbud med fotboja ska meddelas måste gärningsmannen i dag först bryta mot ett kontaktförbud utan fotboja. Det vill vi förändra. Brottutsatta kvinnor ska inte behöva vänta på att ett kontaktförbud bryts innan ett kontaktförbud med fotboja beslutas. Beslutet om huruvida ett kontaktförbud ska förenas med fotboja ska istället utgå ifrån en riskbedömning i det enskilda fallet. Det vore både tryggare och mer effektivt.

Idag är minimistraffet för våldtäkt fängelse två år. Straffen för grov våldtäkt har nyligen skärpts. Däremot har straffskalorna för våldtäkt av normalgraden i princip varit oförändrade sedan brottsbalken infördes för mer än 50 år sedan. De allra flesta våldtäktsmålen i domstol utgörs av våldtäkt av normalgraden. Det innebär att straffen inte skärpts i åtta av tio våldtäktsdomar. För att straffen bättre ska stå i proportion till brottens allvar föreslår vi att straffminimum ska höjas från fängelse två år till fängelse tre år.

En ny sekretessbrytande regel ska införas

Det är viktigt att samhället använder sina samlade resurser för att förhindra brott i nära relation. Därför vill Moderaterna införa en ny sekretessbrytande regel i offentlighets- och sekretesslagen som innebär att socialtjänsten samt hälso- och sjukvården ska kunna lämna uppgifter om enskilda till polisen för att förebygga framtida brott. Socialtjänsten samt hälso- och sjukvården ska själva efter en samlad bedömning avgöra om det är lämpligt att sekretessen bryts.

Hedersrelaterad brottslighet

I Sverige ska ingen ha rätt att hindra någon annan från att gå ut och röra sig fritt, träffa kompisar, besöka ett badhus, jobba eller skaffa sig en utbildning. Men i dag lever många vuxna och barn under hedersrelaterat våld och förtryck. Det hedersrelaterade våldet och förtrycket kännetecknas av att det oftast utövas kollektivt. Kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet är central och valet av partner är inte individens eget val utan en angelägenhet för familjen eller hela släkten. Våldet och förtrycket drabbar både flickor och kvinnor, pojkar och män och det är både män och kvinnor som är förövare. Hbtq-personer är särskilt utsatta. Ibland är en och samma person både utsatt och förövare, detta gäller inte minst pojkar och unga män.

Religion, kultur eller kontrollbehov som utövas för att begränsa någon annans frihet och rätt till att bestämma över sitt eget liv hör inte hemma i Sverige. Hedersrelaterat våld och förtryck ska bekämpas med kraft. Arbetet mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer måste outtröttligt fortsätta. Frihet och trygghet ska gälla alla.

Inför en egen brottsrubricering för hedersbrott

I dag finns inget specifikt hedersbrott i brottsbalken, även om en del handlingar som utförs i hederns namn är kriminaliserade. Det som utmärker hedersrelaterade handlingar är att de ofta utövas kollektivt. När flera olika brott begås av en närstående person kan brottet grov fridskränkning bli tillämpligt. Det tar sikte på när en närstående person upprepat kränker någons integritet. Genom att lagstiftningen är begränsad till att omfatta nära anhöriga såsom föräldrar är den inte alltid tillämplig i en hederskontext då gärningarna ofta utförs av flera personer som också faller utanför närståendekretsen.

En särskild brottsrubricering för hedersbrott bör därför införas med grov fridskränkning som förebild, men där gärningar som begås av flera olika personer i samförstånd ska omfattas och gärningsmannakretsen vidgas. En fördel vid en egen brottsrubricering är att möjligheterna att använda tvångsmedel förbättras, vilket kan leda till att fler brott utreds och att fler barn i utsatta situationer skyddas.

Inför hedersmotiv som en försvårande omständighet och öka kunskapen

Att införa hedersmotiv som en försvårande omständighet när straff mäts ut är en tydlig markering från samhället och kan bidra till att heder som motiv uppmärksammas i större utsträckning i det polisiära arbetet. För att fler hedersrelaterade brott ska lagföras behöver samtidigt kunskapen inom rättsväsendet öka. Det behövs både en bättre kunskap inom en bredare krets, samtidigt som specialiserade poliser och åklagare bör

inrättas för att stödja hanteringen av hedersbrott. Detta har riksdagen tillkännagett för regeringen.

Kriminalisera stämpling, förberedelse eller försök till vilseledande till tvångsaktenskapsresa

I dag är stämpling, förberedelse eller försök till brottet vilseledande till tvångsaktenskapsresa inte kriminaliserat. Genom en kriminalisering skulle polis och andra myndigheter kunna ingripa mot brotten på ett tidigare stadium och därmed lättare förhindra att någon förs ut från landet ofrivilligt. Frågan har utretts av regeringen men utan att leda till en utvidgad kriminalisering. Flera skäl talar dock för att vi bör införa ett sådant straffstadgande. Straffen bör också skärpas för tvångsaktenskap eller vilseledande till tvångsaktenskap.

Motverka förekomsten av moralpoliser

Något som på senare tid har uppmärksammats allt mer är förekomsten med självutnämnda så kallade moralpoliser. Kvinnor bosatta i förorter berättar om att de tvingas följa informella regler som upprätthålls av män, och även i viss mån kvinnor, bosatta i området. Begränsningarna kan avse kvinnans rörelsefrihet, hennes val av kläder och vilka hon umgås med. Det rapporteras även om att kvinnor inte tillåts gå och handla i butiker utan sällskap av män och att de inte tillåts äga egna mobiltelefoner. Nyligen framkom uppgifter om att kvinnor har hindrats från att rösta i allmänna val. Tvånget upprätthålls genom alltifrån ovälkomna påpekanden till hot och trakasserier. Vi kan aldrig acceptera att enskilda individer eller grupperingar tar sig rätten att begränsa andras frihet som en del av en hederskultur.

Tydliga regler och hårda sanktioner är självklara verktyg för att förebygga, förhindra och straffa hedersrelaterad brottslighet och förtryck. Moderaterna vill därför genom ett särskilt brott – olaga frihetsbegränsning – kriminalisera att någon genom tvång eller otillbörliga påtryckningar förmår någon att följa regler eller instruktioner som syftar till att upprätthålla en viss persons eller grupps heder. Brottet ska kunna leda till fängelse i tre år.

Moderaterna vill även kartlägga förekomsten av självutnämnda så kallade moralpoliser som begränsar människors frihet och upprätthåller informella regler genom ovälkomna påtryckningar. En sådan kartläggning kan bland annat tjäna som underlag för kommunernas, polisens och andra myndigheters beslut om åtgärder. Den kan även bidra till ökad kunskap inom civilsamhällets organisationer och öka allmänhetens medvetenhet om problemet.

Det bör även införas en möjlighet att förbjuda moralpoliser på offentliga platser genom ett tillträdesförbud. Ett sådant förbud innebär att en viss person förbjuds att uppehålla sig inom ett visst angivet område om personen skapar otrygghet och begränsar andra personers möjlighet att röra sig fritt i samhället för att upprätthålla en viss persons eller grupps heder. Området ska vara avgränsat. Det kan till exempel röra sig om ett torg eller en marknadsplats. Tillträdesförbudet ska kunna meddelas för en bestämd period som högst får vara tre månader och ska därefter kunna förlängas med ytterligare högst tre månader. När ett beslut om tillträdesförbud övervägs ska hänsyn tas till det intrång eller men i övrigt som det skulle innebära för den som beslutet gäller.

Ett tillträdesförbud ska kunna meddelas muntligen på plats av en polisman och ska gälla omedelbart. Det muntliga beskedet ska därefter snarast följas upp med en skriftlig bekräftelse. Tillträdesförbudet ska därefter alltid prövas i domstol. Överträdelse av tillträdesförbudet ska vara straffbelagt och kunna leda till fängelse.

Förbättrade möjligheter att skydda offret och utreda brottet

Ett omedelbart omhändertagande av ett barn eller en ung människa som befinner sig i en uppenbart riskfylld miljö i en hederskontext är ett måste för att kunna skydda offret i samband med det akuta skedet. Det är också en förutsättning för att den utsatta ska våga lämna uppgifter som möjliggör ett åtal. Ett visst stöd för ett ingripande och ett omhändertagande från polisen i en hederskontext ges i polislagen, men lagstiftningen upplevs som svårtolkad. Lagstiftningen bör därför tydliggöras så att polisen ges möjlighet att omhänderta unga i en hederskontext för att skydda dem eller säkerställa att den fortsatta utredningen inte försvåras.

Om förhör hålls med ett barn som misstänks vara utsatt för hedersrelaterad brottslighet ska vårdnadshavare enligt lag underrättas så snart som möjligt, såvida det inte innebär att utredningen försvåras. Det innebär problem i de fall socialtjänsten inte har beslutat om att omedelbart omhänderta barnet med stöd av LVU i samband med förhöret. Det kan innebära osäkerhet för barnet som då är utelämnat till familjen. Därför bör underrättelser till vårdnadshavare kunna skjutas upp om de är till men för barnet. Av samma skäl bör det finnas en möjlighet att underlåta underrättelse om det finns en vag misstanke om att barnet far illa i hemmet, även om undersökningen måste läggas ner. När ett barn under 15 år bevitnat hedersvåld måste vårdnadshavarna ge sitt godkännande för att polisen ska kunna genomföra ett förhör. Lagen är inte utformad med tanke på en hederskontext. Det måste finnas möjligheter för polisen att i vissa fall hålla ett förhör oavsett vårdnadshavarnas medgivande.

Förbättrade möjligheter att verka proaktivt mot anhöriga till den som löper risk att giftas bort mot sin vilja

I till exempel Storbritannien kan domstolar utfärda förelägganden eller förbud till skydd för den som löper risk att giftas bort med tvång. Det kan exempelvis innebära att någon ska upphöra med hot och våld eller avslöja var ett offer befinner sig alternativt att en individ inte får föras utomlands eller att en bortförd individ ska föras tillbaka. Den som bryter mot ett föreläggande kan få olika typer av sanktioner, såsom vite eller fängelse. Möjligheterna att agera proaktivt i förhållande till anhöriga i Sverige bör införas.

Återkalla och omhänderta pass

Ett sätt att hindra att unga förs ut ur landet för att tvingas gifta sig mot sin vilja vore att lämpliga myndigheter får möjlighet att kunna återkalla och omhänderta pass eller förhindra att pass utfärdas i det fall då det kan misstänkas att vårdnadshavare eller andra närstående har för avsikt att föra den unge ut ur landet. En sådan reglering bör övervägas.

Tomas Tobé (M)

Carl-Oskar Bohlin (M)

Josefin Malmqvist (M)

Kristina Axén Olin (M)